

De profetie van Maleachi.

door drs. H. de Jong.

De meest opvallende trek in de kleine profetie van Maleachi is het aanhouden- de pleidooi voor de eerbied in de verhouding tot God. Het boekje is ontstaan, althans de profetieën daarin zijn gedaan in de perzische tijd, d.w.z. tussen de jaren 430-420 vóór Christus, tussen het eerste en het tweede bezoek dat Nehemia aan Juda-Jeruzalem bracht. De tempel is dan herbouwd, de tempel is her- bouwd, en het uit de ballingschap teruggekeerde Israel begint op een kwalijke manier familiair te worden met zijn Verbondsgod. Paulus klaagt later in de eerste Corinthiers-brief dat sommigen geen besef van God hebben (I Kor. 15: 34). Tussen de regels door hoor je bij Maleachi dezelfde klacht. De mensen hebben geen ontzag voor de Here en de priesters gaan hen daarin voor. Het gaat daarbij om een typische zonde van het verbondsvolk, want buiten Israël, onder de volken, zo valt de profeet op, is er beduchtheid voor de naam van de Here. "Groot is mijn naam onder de volkeren (1:11,14) horen we hem een paar maal zeggen.

Ik wil dat pleidooi voor eerbied toelichten door een paar passages uit het boekje te noemen en er kort iets bij te zeggen.

De eerste passage vinden we in 1:6.

"Een zoon eert zijn vader en een knecht zijn heer. Indien Ik nu een vader ben, waar is de eerbied voor Mij? en indien Ik een heer ben, waar is de vrees voor Mij? zegt de Here der heerscharen..."

Deze passage doet even denken aan het begin van de profetie van Jesaja 1:3.

"Een rund kent zijn eigenaar en een ezels de krib van zijn meester, maar Is- raël heeft geen begrip, mijn volk geen inzicht."

Bij Jesaja wordt een vergelijking genomen uit het dieren-leven. Maleachi grijpt ter vergelijking naar het maatschappelijke leven.

Opmerkelijk is daarbij dat hij de zoon-vader en de knecht-heer verhouding noemt. Beide verhoudingen vullen elkaar aan. In de zoon-vader verhouding domi- neert de liefde, in de knecht-heer verhouding het ontzag. En je moet denken aan wat de Heidelbergse Catechismus zegt bij de uitleg van het Onze Vader, dat Christus meteen al in het begin van ons gebed in ons de kinderlijke ge- voelens van vrees en vertrouwen wil opwekken (antw. 120). Ook Maleachi gaat het om een eerbied die niet slaafs en om een vertrouwen dat niet familiair in de slechte zin van het woord is.

Het valt op dat het slot van het boekje op deze dubbele beeldspraak terugkomt, wanneer namelijk gesproken wordt over een "zoon die Hem (God) dient".

("En Ik zal hen sparen zoals iemand zijn zoon spaart die hem dient", 3:17).

"Een zoon die dient" - daar is het kind en de knecht bij elkaar.

Met deze dubbele vergelijking van zoon en knecht is de kleur van de eerbied die Maleachi bedoelt, aangegeven. Eerbied, ontzag, met kinderlijke liefde ver- mengd.

We merken dan in hetzelfde gedeelte van hfdts. 1 dat met name de priesters het verwijt van oneerbiedigheid gedaan wordt.

"Woord des Heren tot u, o priesters, die mijn naam veracht. En dan zegt gij: waarmee verachten wij uw naam? Gij brengt minderwaardige offerspijze op mijn altaar. En dan zegt gij: waarmee hebben wij U minderwaardig behandeld? Door- dat gij zegt: des Heren tafel, zij is verachtelijk. Want, wanneer gij een blind dier ten offer brengt, is dat niet erg? Wanneer gij een kreupel of ziek dier brengt, is dat niet erg?" (1:6-8).

Hier onderbreek ik even om Deut. 15:21 aan te halen.

"Maar wanneer er een gebrek aan is (aan uw offerdier), als het kreupel of blind is of een ernstig gebrek heeft, dan zult gij het voor de Here uw God niet slachten." Tot in de woorden toe is er bij Maleachi aansluiting bij het boek Deuteronomium.

Weer grijpt dan de profeet naar het maatschappelijk leven ter vergelijking:

"Biedt dat eens uw landvoogd aan: zou hij welgevallen aan u hebben of u goedgunstig gezind zijn? zegt de Here der heerscharen" (1:8). De majesteit van de landvoogd is voor de Israëlieten concreter dan de majesteit van de Here.

Even verder gaat hetzelfde verwijt nog door:

"Maar gij ontheiligt de naam des Heren door te zeggen: de tafel des Heren, zij is minderwaardig, en wat zij oplevert, haar spijs, is verachtelijk. En dan zegt gij: zie, wat is het een moeite. Gij haalt er de neus voor op (gij blaast er verachtelijk op)...; gij brengt het geroofde, het kreupele en het zieke" (1:12,13).

Gaat het nu enkel om de priesters? Inderdaad worden zij in deze passage met name aangesproken ("tot u, o priesters, vs. 6) maar het gaat niet alleen om wat als offer door de priester aanvaard wordt, maar ook om wat als offer door het volk gebracht wordt. Dat blijkt heel duidelijk uit 1:14: "vervloekt is ook de bedrieger, die in zijn kudde een mannelijk dier heeft en die dat wel belooft, maar de Here toch een ondeugdelijk dier ten offer brengt."

Kennelijk is het zo geweest, dat de oneerbiedigheid van de priesters oversloeg op het volk. Zodat verderop, als het verwijt gedaan wordt dat er geknoeid wordt met de tienden en de heffing (3:8) de beschuldiging klinkt:

"Mij berooft gij, gij volk *in zijn geheel*." (3:9).

Wanneer in het begin van het eerste boek Samuel de zonden van de priesters Hofni en Pinehas beschreven worden, wordt afsluitend gezegd: "Zo was de zonde van die jongemannen zeer groot voor het aangezicht des Heren, want de mensen gingen het offer des Heren gering achten." (I Sam. 2:17). Zo zal het in Maleachi's tijd ook geweest zijn. De priesters worden als hoofdverantwoordelijken aangesproken.

Dat zal ook de reden zijn waarom in Maleachi 2 herinnerd wordt aan het verbond dat de Here met de stam van Levi gesloten had. Van dat verbond wordt in 2:5 een karakteristiek gegeven.

"Mijn verbond met hem was leven en vrede. Ik heb ze hem gegeven tot vrees. En inderdaad, hij vreesde Mij en beefde voor mijn Naam."

Dat klinkt negatief, maar dat er geen schrik-verbond bedoeld is, blijkt even verder, als er gezegd wordt: "in vrede en oprechtheid wandelde hij met Mij", wat op vertouwelijke omgang duidt (vgl. Gen. 5: 21-24).

De priesterstam was ertoe verkoren om de vreze des Heren in het volk te planten. "Een bode van de Here der heerscharen is hij (de priester)" zegt Maleachi, en hij gebruikt daarbij iets van zijn eigen naam, want bode is in het Hebreeuws 'maleaach'. De priesters, de Levi-stam, vertegenwoordigen de majesteit van de Here zoals die in zijn genade over het volk schitterde.

Maar Levi schoot daarin schromelijk tekort.

Zo schromelijk tekort dat in Hfst 1:10 het scherpe woord valt: "Was er maar iemand onder u die de deuren sloot, opdat gij niet tevergeefs mijn altaar zoudt ontsteken." Dat gaat wel heel ver en is een woord van grote emotionele teleurstelling.

Tegen deze achtergrond moet ook gezien worden dat woord daar vlak in de buurt over de eredienst van de heidenvolken. Deze passage bedoel ik (vs.11):

"Want van waar de zon opkomt tot waar zij ondergaat is mijn naam groot onder de volken, allerwege wordt mijn naam reukwerk gebracht en een rein spijsoffer, want groot is mijn naam onder de volken, zegt de Here der heerscharen."

Een opmerkelijke uitspraak, die vaak zo is verstaan dat er bedoeld wordt op de toekomstige tijd van het nieuwe verbond, waarin er allerwege onder de volken in Geest en waarheid tot de Here gebeden zal worden in de christelijke eredienst (want offeren dat gaat in het Nieuwe Testament als bidden door).

Ik wil deze profetische vooruitwijzing niet ontkennen, maar geloof toch dat, wil de passage kracht van argument hebben, hij niet alleen over de toekomst, maae ook over het heden moet gaan.

Aanvaardt de Here dan de afgoden-offers der heidenen? Ik proef er iets in van wat Mozes in Deut. 32:21 zegt tot Israël:

"Daarom zal Ik hen tot naijver verwekken door wat geen natie is, door een dwaas volk zal Ik hen krenken."

Wat bijvoorbeeld ook gebeurt in Amos 9:7 waar de Here zegt:

"Zijt gij Mij niet gelijk aan de kinderen der Ethiopiërs, o kinderen Israëls... heb ik Israël niet uit het land Egypte gevoerd en de Filistijnen uit Kaftor en de Arameeërs uit Kir?"

Zo nu ook prikkelt de Here door de profeet Maleachi zijn volk door de offers der heidense volkeren aan te nemen, hoewel die aan de afgoden gebracht zijn. Daarbij let de Here niet zozeer op de gezindheid van degenen die deze offers brengen, maar meer op het feit dat zij gebracht worden. Als de profeet zegt dat Gods naam geducht is onder de volken, moeten wij zelfs niet uitsluiten dat naast de offers aan de afgoden er expresselijk offers aan de God van Israël gebracht werden, uit beduchtheid voor zijn naam, die inderdaad niet onbekend was onder de volken. Zeker niet na Israëls wonderlijke terugkeer uit de ballingschap. Dat dat dan gebeurde uit onzuivere bedoelingen, bijvoorbeeld om zich zijn ongunst van 't lijf te houden, komt dan hier niet in rekening. In het hebreuws nog meer dan in het nederlands valt het op dat er passieve werkwoordsvormen gebruikt worden: "allerwege wordt gerookt, worden offers gebracht voor mijn naam, alsook reine gave" (1:11).

Dat reine in die gave moet dan vergelijkenderwijs verstaan worden. Het zijn boude uitspraken die niet zouden kunnen dienen om er de offerdienst der heidenen mee goed te praten, maar wel om er Israëls naijver mee op te wekken: God heeft nog meer plezier aan wat de heidenen offeren dan wat zijn eigen volk op dit gebied presteert.

Een volgende passage die illustreert hoezeer de profeet Maleachi het pleit voert voor de vreze des Heren, de eerbied voor de Here, is wat we lezen in 3:5, in het kader van de aankondiging van de komst van de Engel des Verbonds: "Ik zal tot u ten gerichte naderen. Ik zal een snelle aanklager zijn tegen de tovenaars, tegen de echtbrekers, tegen de meinedigen, tegen hen die het loon van de dagloners drukken, weduwe en wees verdrukken en de vreemdeling ter zijde dringen, maar Mij niet vrezen, zegt de Here der heirscharen. Wat hier eerst opvalt is dat Maleachi niet enkel tegen cultische zonde protesteert. Hij gelijkt hier op Amos in zijn protest tegen allerlei maatschappelijk kwaad.

Maar het gaat mij hier om het samenvattende woord aan het slot: "maar Mij niet vrezen." Je mag ook weergeven: "kortom, ze vrezen Mij niet."

Hier wordt doorgebroken naar de wortel-zonde achter al dat kwaad dat genoemd is: ze trekken zich niets van Mij aan.

Verderop in hfst. 3 en in hfst. 4 gaat 't over dezelfde mensen en die worden dan gekenschetst als 'overmoedigen', 3:15: "En nu, wij prijzen de overmoedigen gelukkig; niet alleen worden zij gebouwd terwijl zij goddeloosheid bedrijven, maar ook verzoeken zij God en ontkomen" en 4:1: "Dan zullen alle overmoedigen en allen die goddeloosheid bedrijven, zijn als stoppels en de dag die komt zal hen in brand steken..." Overmoedigen, dat is het omgekeerde van wat de vreze des Heren bedoelt. De overmoedigen zijn de brutalen, de hun gang gaanders, de zich nergens wat van aantrekkers. Hun mentaliteit heeft de profeet Maleachi zeer hoog gezeten en heeft hem zeer tegen de borst gestuit. Het is dan ook in overeenstemming hiermee dat Maleachi in het laatst van zijn boek het ware Israël typeert als 'zij die de Here vrezen'.

Drie keer worden zij genoemd op het einde, in de hfst. 3 en 4.

3:16: "Dan spreken zij die de Here vrezen onder elkaar, ieder tot zijn naaste: De Here bemerkte het toch en hoorde het en er werd een gedenkboek voor zijn aangezicht geschreven, ten goede van hen die de Here vrezen en zijn naam in ere houden." Hier worden ze twee keer genoemd. Zij die de Here vrezen en zijn naam hoog houden, de eerbiedigen. En de derde maal 4:2: "Maar voor u die mijn naam vreest, zal de zon der gerechtigheid opgaan, en er zal genezing zijn onder haar vleugelen."

Zeer opmerkelijk is wat in 3:17 van deze godvrezenden gezegd wordt: "Zij zullen Mij ten eigendom zijn op de dag die Ik bereiden zal." Daarmee is een woord gebruikt, eigendom, of 'eigendomsvolk', dat we een paar maal in Deut. tegenkomen: Deut. 7:6; 14:2; 26:18 en ook nog in Ex. 19:5 en in Ps. 135:4. Op al die plaatsen gaat 't over het wonder van Gods verkiezende liefde waardoor de Here in een zeer speciale relatie tot Israël is komen te staan, in

duidelijke onderscheiding van de andere volkeren.

Nu is het opmerkelijk dat Maleachi dit dure woord 'eigendomsvolk' niet toepast op Israël als geheel, maar op de gelovige rest, na aftrek van de goddelozen en de overmoedigen. Zij, die de Here vrezen en zijn naam hoog houden, zij zullen de Here ten eigendom zijn. D.w.z. het ware Israël bestaat uit de godvrezenden, uit degenen die wél eerbied hebben voor de God van het verbond. Het is overigens eigenaardig dat Maleachi zijn profetie begint met de liefdesverklaring van de Here tot héél zijn volk Israël. 1:1,2: "Een godspraak. Het woord des Heren tot Israël door de dienst van Maleachi. Ik heb u liefgehad..." Dit is eveneens de taal van de verkiezing. De verkiezing komt dus bij Maleachi twee maal voor, één keer als Gods verkiezende liefde voor héél Israël en één keer als Gods verkiezende liefde aan het einde voor het godvrezende deel van Israël. Daartussenin is te wijzen op 1:10, waar Gods verkiezende liefde tav de priesterstam Levi teruggenomen wordt: "Ik heb geen welgevallen aan u" (ook dit is de taal van de verkiezing, of de verwerping).

Daaraan zie je duidelijk dat verkiezen een zich bewegend handelen van God in de geschiedenis aanduidt. Het begint met geheel Israël en het eindigt met het overblijfsel dat naar de verkiezing der genade is (Rom. 11:5). Zonder dat overigens het begin teruggenomen wordt. Tot op het laatst blijft 'geheel Israël' in de picture (4:4 de wet van Mozes voor gans Israël).

Tegelijk blijkt hier, dat Gods verkiezing ergens op uit is, namelijk op de juiste houding van de mens in het verbond tot zijn God.

Als die juiste houding ontbreekt en plaats heeft gemaakt voor een houding van onverschilligheid en veronachtzaming, dan zegt God door de dienst van Maleachi: het eigenlijke Israël, het eigenlijke eigendomsvolk van God, dat zijn de godvrezenden.

Zo komt Maleachi met deze typering op 't laatst met kracht op zijn hoofdthema terug, dat van de eerbied, als wezenskenmerk van het ware Israël.

Dat deze houding van vrees en eerbied onder priesters en volk grotendeels ontbreekt, blijkt nog uit iets anders, dat in deze profetie zeer opmerkelijk is. Wat bij de meeste profeten verder ontbreekt, is bij Maleachi een opvallende trek, dat hij namelijk vaak op een twisterig tegenspreken stuit in het volk. Ik wijs dat even door heel het boek aan.

In 1/2 zegt de profeet uit naam van de Here: Ik heb u liefgehad. En dan zegt gij: waarin hebt Gij ons uw liefde betoond?

In 1:6 verwijt de profeet dat de priesters de Naam van de Here verachten. "En dan zegt gij: waarmee verachten wij uw naam?"

In 1:7 verwijt de profeet dat Israël minderwaardige offers brengt. "En dan zegt gij: waarmee hebben wij u minderwaardig behandeld?"

In 2:14 verwijt de profeet dat Israël bij het altaar krokodillen-tranen schreit omdat God zich niet tot de offers wendt. "En dan zegt gij: waarom?"

In 2:17 zegt Maleachi: "Gij vermoeit de Here met uw woorden en dan zegt gij: waarmee vermoeien wij Hem?"

In 3:7 wekt de profeet op tot terugkeer, bekering. "En dan zegt gij: in welk opzicht moeten wij terugkeren?"

3:8 - Als dan de profeet vraagt: mag een mens God beroven? (een mens-God; zelfs onder de heidenen zou dat zeer afgekeurd worden), dan krijgt de profeet terug: "(En dan zegt gij): waarin beroven wij u?"

In 3:13 zegt de profeet: "Vermetel zijn uw woorden over Mij, zegt de Here, en dan zegt gij: wat hebben wij dan onder elkander over U gesproken?"

Geen enkel inzicht blijkt bij het volk aanwezig in de gebreken die de profeet aanwijst. Men is zich van geen kwaad bewust en verweert zich hovaardig tegen de uitspraken van de profeet.

Met dit verschijnsel van de tegenspraak van het volk moet het waarschijnlijk in verband gebracht worden dat bij Maleachi meer dan bij enige andere profeet de goddelijke uitspraken worden afgesloten met het '(zo) ... zegt de Here'. Dat komt in het korte bestek van dit boek wel 24x voor. Mogelijk dus om de o-rakels duidelijk af te grenzen tegen de woorden die het volk sprak.

We stappen nu van het thema 'eerbied' af en komen tot iets anders. Ik heb al gezegd dat 't wel lijkt of Maleachi alleen cultische zonden hekelt, maar dat hij in 3:5 in de stijl van de profeet Amos tegen sociaal onrecht protesteert. Een ander en nog uitvoeriger sociaal protest komen we tegen in hst. 2:10-16, waar het gaat over ontrouw in het huwelijk.

Tweeërlei is dit protest. Enerzijds heeft Israël de dochter van een vreemde God getrouwd, d.w.z. de Israëlieten hebben zich heidense vrouwen genomen die niet als Ruth eertijds hun heidense godsdienst vaarwel zegden, maar die veel- eer aanhielden en bleven practiseren. Anderzijds gingen de Israëlieten er toe over de vrouwen met welke zij in hun jeugd getrouwd waren te verstoten, om zich hartstochtelijk op andere vrouwen te kunnen richten.

Of die andere vrouwen nu die heidense vrouwen waren, zodat er dus samenhang tussen het eerste en het tweede kwaad bestond, wordt niet met zoveel woorden gezegd, maar is wel waarschijnlijk. Juist ook omdat er in 2:15 sprake is van het zoeken van het zaad Gods als een belangrijk doel van het huwelijk. Ook Ezra (9:2) en Nehemia (13:23vv) zagen door de gemengde huwelijken het heilige zaad, de godvrezende nakomelingschap, in het gedrang komen.

We hebben hier dus te doen met een zonde, die ten dele cultisch en ten dele sociaal was. Het cultische wordt aangeduid als er gezegd wordt dat Juda het heilige des Heren dat Hij lief heeft, ontheiligd heeft. Mogelijk is met dat heilige het verbond bedoeld. En het sociale kwaad komt ter sprake als de al wat ouder geworden Joodse mannen die de vrouwen hunner jeugd op straat zetten, beschuldigd worden van trouwbreuk, en te horen krijgen dat zij hun gewaad met geweldpleging bedekken. D.w.z. zij vermoorden mensen (die verstoten vrouwen) en het bloed van die moord kleeft aan hun kleren. Wat ze doen staat gelijk aan opzettelijke doodslag.

De reden waarom juist deze zonde van de Israëlieten zo uitvoerig ter sprake wordt gebracht kan de volgende zijn.

Vier keer komt in de profetie van Maleachi het verbond ter sprake.

In de eerste plaats het verbond dat de Here met Levi gesloten heeft (2:4,5). Dan dat, in verband met de huwelijkszonden, de Israëlieten tegenover elkaar hunner vadersen ontwijdden (2:10).

Bekend is de uitdrukking in 3:1 over de Engel des Verbonds, de aangekondigde Christus.

Dan wordt in 2:14 gesproken van de wettige echtgenote en letterlijk vertaald staat er dan: de vrouw met welke gij in een verbond staat.

Het kan nu zijn dat het huwelijksverbond waar de Israëlieten zo slordig mee omspringen, als voorbeeld genomen is om hun onterechte houding in het verbond met de Here te illustreren. Als de omhoog-verhouding verstoord is, dan blijkt dat onmiddellijk in de opzij-verhouding, en de eerste opzij-verhouding is het huwelijk. Ook de gevallen Adam uit zich zo over Eva dat blijkt dat hij haar van zich wegschoot. "De vrouw die Gij aan mijn zijde gesteld hebt, die heeft mij van de boom gegeven, en toen heb ik gegeten." (Gen. 3:12). Wie zijn vrouw die hij gezien heeft, niet lief heeft, kan ook God, die hij niet gezien heeft, niet liefhebben." (vrij naar I Joh. 4:20).

Overigens komt in dit gedeelte van hfst. 2:10-16 een tekst voor, vs. 15a, die wel eens de moeilijkste van de hele schrift genoemd is. U begrijpt het al: die kan ook ik niet bevredigend verklaren. Als iemand er straks een vraag over wil stellen, zal ik ervan zeggen wat ik weet, maar veel is dat niet. Wel valt bij dit gedeelte de aandacht op de sterke uitspraak: "Want Ik haat het wegzenden" (2:16), haast zouden we zeggen: het afdanken van de al wat oudere vrouw, die door een verse vervangen wordt. God haat ook voor *zichzelf* het wegzenden, Jes. 50:1.

Zeer bekend is de profetie van Maleachi in de christelijke gemeente vanwege de aankondigingen die hij betreffende de toekomst heeft mogen doen. M.a.w. Maleachi kennen wij als een profeet van bekende advents-voorzeggingen. Het gaat daarbij om de volgende uitspraken.

3:1 : "Zie, Ik zend mijn bode, die voor mijn aangezicht de weg bereiden zal; plotseling zal tot zijn tempel komen de HERE die gij zoekt, namelijk de Engel

des verbonds die gij begeert. Zie, Hij komt, zegt de Here der heerscharen."

4:1 : "Want zie de dag komt, brandend als een oven."

4:5 : "Zie, Ik zend de profeet Elia, voordat de grote en geduchte dag des Heren komt."

De toekomst, datgene wat in 's Heren wegen op Israël toe-komt, valt bij Maleachi in drieën uiteen:

Eerst de komst van de bode. Mijn bode: Maleachi letterlijk in 't Hebreuews. Zijn naam viel half en half al eerder, in 't stuk over het verbond met Levi (2:7). Maar hier voluit. Men denkt daarom wel eens dat de naam Maleachi niet de echte naam van de profeet is, dat zijn naam later, achteraf is genoemd naar deze voorzeggingen. Dat kan zijn, maar behoeft ons hier niet bezig te houden. De profeet heeft met deze bode duidelijk iemand anders bedoeld dan zichzelf, als is hij zelf ook zeer zeker wegbereidend beziggeweest.

Veeleer mogen we deze bode in verband brengen met de profetie uit 4:5:

"Zie, Ik zend u de profeet Elia ..." Beide teksten worden in het N.T. in verband gebracht met Johannes de Doper. Hij wordt in Matth. 11:10 aangewezen als de bode van 3:1 en in Matth. 11:14 en 17: 10-13 met de aangekondigde Elia.

De tweede fase van de toekomst volgens Maleachi is de plotselinge komst van de Here die Israël zoekt en van de Engel des Verbonds die de Israëlieten begeeren.

Het plotselinge van zijn komst is een antwoord op het twijfelachtig vragen van Israël: waar blijft de God van het recht? (2:17). Antwoord: Hij zal er eerder zijn dan jullie vermoeden. Zoals ook 3:5 zegt: Ik zal een snelle aanklager zijn...

Maar wie is deze 'Heer', deze 'Engel des verbonds'? Het woord 'Heer', al is dat niet de verbondsnaam HERE, wijst naar God zelf. De naam Engel des verbonds doet denken aan de verschijning van de Engel des Heren op verschillende tijdstippen van de geschiedenis des verbonds. De Engel des Heren die enerzijds van de HERE zelf onderscheiden is en anderzijds met Hem samenvalt, is altijd in de christelijke uitleg herkend als de Christus voordat Hij in het vlees kwam.

Van Hem wordt hier gezegd, dat het volk in de dagen van Maleachi Hem zocht en begeerde. Is dat wel zo? Was het volk zo heilsbegerig? Er is inderdaad geen reden om dat wel helemaal zo positief op te vatten. Wij treffen bij Israël ook een heilsverwachting aan waar de profeten niet bij aan mochten knopen. Bijvoorbeeld Amos 5: 18:

"Wee hen die verlangen naar de dag des Heren. Wat zal toch de dag des Heren voor u brengen? Duisternis is hij en geen licht..."

Zo kon Israël ook met een verkeerde begeerte naar de Engel des verbonds uitzien. Vandaar dat de profeet verder gaat en zegt: "Maar wie kan de dag van zijn komst verdragen?" (3:2).

De derde fase van de toekomst is de dag van het laatste gericht, de dag brandende als een oven.

Hoe verhouden zich nu die drie fasen? Wel, de bode heeft iets voorbereidends t.o.v. de Engel des Verbonds, maar deze zelf bereidt ook weer voor op de grote en doorluchte dag des Heren. Samen bereiden ze op die dag voor.

Dit voorbereiden bestaat hieruit, dat klaarheid gebracht wordt, dat de mensen tot kiezen genoopt worden.

Van de bode en van de Engel des Verbonds gaat een schiftende, zuiverende werking uit.

"Hij zal zijn als het vuur van de smelter en als het loog van de blekers."

"Hij zal zitten (in functie zijn) het zilver smeltend en reinigend. Hij zal de zonen van Levi reinigen. Hij zal hen louteren als goud en als zilver..."

Blijkbaar is nog niet duidelijk wie daarin goed en wie daarin niet goed zijn. Daarom wordt afsluitend van hun werkzaamheden gezegd, dat men tot inkeer zal komen en het onderscheid zien tussen de rechtvaardige en de goddeloze, tussen wie God dient en wie Hem niet dient (3:18). De voorbereiding is ontmaskerend van aard.

Bij het eindoordeel evenwel is geen duidelijkheid meer nodig. Kaf en koren zijn dan gescheiden, ik bedoel, er staan op die dag duidelijke groepen tegenover

elkaar.

"Dan zullen alle overmoedigen en allen die goddeloosheid bedrijven, zijn als stoppels en de dag die komt zal hen in brand steken ... Maar voor u die mijn naam vreest, zal de zon der gerechtigheid opgaan en er zal genezing zijn onder haar vleugelen..." (4:1,2).

Ten tijde van de profeet Maleachi waren er ook twee groepen: zij die de Here vrezen en de overmoedigen en goddelozen. Maar daar tussenin stond een grote groep van wie niet duidelijk was waarbij ze hoorden.

Deze middengroep komt twee maal aan het woord:

2:17: "Gij vermoeit de Here met uw woorden. En dan zegt gij: waarmee vermoeien wij Hem? Doordat gij zegt: Ieder die kwaad doet, is goed in de ogen des Heren en aan hen heeft Hij een welgevallen; waar is anders de God van het recht?"

Het is duidelijk, deze mensen zijn niet de kwaaddoeners zelf. Anderzijds vermoeien ze God met hun gemurmureer. De tweede tekst:

3:13-15: "vermetel zijn uw woorden over Mij, zegt de HERE. En dan zegt gij: wat hebben wij dan onder elkander over U gesproken? Gij zegt: nutteloos is het God te dienen, wat gewin geeft het dat wij zijn geboden onderhouden en dat we in rouw gaan voor het aangezicht des Heren? (Ten teken van vasten? Cf. de passage Jes. 58: 1-3 vv) En nu, wij prijzen de overmoedigen gelukkig; niet alleen worden zij gebouwd, terwijl zij goddeloosheid bedrijven, maar ook verzoeken zij God en ontkomen."

Ook hier is zeer duidelijk dat we niet met de overmoedigen en de goddelozen zelf te maken hebben in deze woorden. Anderzijds worden, blijkens het directe gevolg, deze sprekers onderscheiden van degenen die de Here vrezen en ook onder elkaar spreken, maar heel anders.

Er is dus sprake van een middengroep. Ten aanzien vooral van hen zal duidelijk worden, onder de arbeid van Johannes de Doper en Jezus Christus en hun prediking de eeuwen door, wie God dient en wie Hem niet dient.

Al zullen onder degenen die de Here vrezen afvalligen zijn en onder de overmoedigen bekeerlingen. Dus ook zij gaan door de loutering. Maar vooral betreft deze schifting de grauwe onduidelijke massa in Israël. Zij zijn wel geen goddelozen, maar de vreze des Heren of de eerbied leeft ook niet onder hen. Op hen richt zich de spits van deze profetie van Maleachi.

Er zijn nu nog twee teksten waarvan ik iets wil zeggen. De eerste staat in 3:6: "Voorwaar, Ik de HERE, ben niet veranderd en gij kinderen van Jakob, zijt niet verteerd."

Een woord dat wat eenzaam midden in de profetie van Maleachi staat, zonder een al te nauwe relatie met het onmiddellijke tekstverband.

Er wordt daar aan het verbondsgeheim geraakt. Je moet denken aan de brandende braambos (Ex. 3: 1vv). Krachtens de blijvende, durende trouw van de Here God bestaat Israël nog. "Indien wij ontrouw worden, Hij blijft getrouw, want zichzelf verloochenen kan Hij niet." (2Tim. 2: 13). Een veelzeggend woord in het geheel van de profetie, ook die van Maleachi, is dit Mal. 3:6. Het is helemaal niet zo onoverkomelijk dat het min of meer los staat in het verband. Het heeft zonder verband boodschap genoeg bij zich.

En dan een van de laatste woorden:

4:6 : "Hij zal het hart der vaders terugvoeren tot de kinderen en het hart der kinderen tot hun vaders..."

Het woord komt ook voor in Luk. 1:17, in het woord van de engel Gabriël tot Zacharias over Johannes de doper. Maar daar heeft het een parallel-zin bij zich, die aan het woord van Maleachi een andere wending geeft, en bij Lukas moeten we derhalve meer spreken van een schrift-usus dan van een verklaring van deze schriftplaats uit de profetie. (Een onderscheid dat Calvijn maakt bij de uitleg van Rom. 10 waar uit Deutr. 30 geciteerd wordt.)

Bij de engel Gabriël is het oriëntatiepunt de Messiaanse toekomst. De vaders, die buiten dit nieuwe verbond hebben gestaan, keren hun harten tot de kinderen, die in het Messiaanse heil wel delen. Zo kan als parallel genoemd worden, dat de ongehoorzamen zich keren tot de gezindheid der rechtvaardigen. De vaders staan parallel met de ongehoorzamen, de kinderen met de

rechtvaardigen. Niet omdat de kinderen beter zijn dan de vaders, maar omdat de Messiaanse toekomst ingegaan zal zijn, die de kinderen anders dan hun vaders meemaken.

Bij Maleachi is het perspectief anders. Het oriëntatie-punt is bij hem het verleden, de tijd toen het nog beter gesteld was met Israël. Weliswaar zit er een wederkerigheid in de woorden van Maleachi, vaders-kinderen, kinderen-vaders, maar de bedoeling is toch dat er een verzoening plaats vindt, waardoor de vervreemding van de vaders met hun kinderen, van het verleden met het heden opgeheven wordt, ten gunste van het verleden. Dat is aan te tonen met enkele teksten.

Ten eerste 2: 6 en 8:

"Betrouwbaar onderricht in de wet was in zijn mond en ongerechtigheid werd op zijn lippen niet gevonden. In vrede en oprechtheid wandelde hij met Mij en velen bracht hij van ongerechtigheid terug!"

Zo wás Levi. Maar nu de kinderen van deze vaders:

vs. 8: "Gij evenwel zijt van de weg afgeweken. Gij hebt door het onderricht in de wet velen doen struikelen. Gij hebt het verbond met Levi verdorven.

Zo is Levi in zijn kinderen geworden.

Dan is er 2:10 ook sprake van het ontheiligen van het verbond der vaderen.

Dat kan ook alleen maar betekenen dat de vaderen in vergelijking met de kinderen het beter gedaan hebben: 3:4: "Dan zal het offer van Juda en Jeruzalem de Here aangenaam zijn als in de dagen van ouds, als in vroegere jaren!" Toch mag dit niet leiden tot idealisering van het verleden. Er is ook een continuïteit in het zondigen.

3:7: "Van de dagen uwer vaderen af zijt gij afgeweken van mijn inzettingen en hebt ze niet onderhouden".

Daarom moeten we vooral zeggen, dat over het verleden door de Here een genade-oordeel voltrokken is. De vaderen hebben voor hun afwijkingen verzoening gevonden. Daarom kan het verleden beter te voorschijn komen dan het heden. De verzoening met de vaders zal voor de kinderen dan ook betekenen, dat zij bij dezelfde Here van het verbond verzoening vinden voor hun zonden. De geslachten zijn dan verbonden door het evangelie van de vergeving.

Als ook wij de indruk hebben, dat de vroegere tijd beter was dan de tegenwoordige, moeten we vooral hierop letten, dat het evangelie van de verzoening en van de vergeving vroeger krachtiger werkzaam was dan in onze tijd. (Er is namelijk ook in de tijd een soort verkiezing gaande, zoals blijken kan uit 2Kor, 6: 1 en 2: "Zie, nú is het de tijd des welbehagens".) Daardoor werd toen de Here meer gevreesd dan nu (zie Ps. 130:4).

Ten slotte: de profetie van Maleachi is aktueel vandaag. Ik denk dan aan een redetwisterig christendom zoals je dat vandaag in onze cultuur kunt aantreffen. Christenen, die over God spreken, zonder besef van God; die weliswaar niet goddeloos zijn, maar ook niet godvrezend. Juist in de leiding van de kerken tref je ze aan, zoals Maleachi ze ontmoette onder de Levieten. Ze worden nogal eens in bescherming genomen, omdat ze weliswaar op de vertikaal van het leven, dus religieus, wat zwak staan, maar op de horizontaal indrukwekkend zijn. Maar ook nu geldt, wat Maleachi ook al zag, dat het op de meest voor de hand liggende horizontaal van het leven, de huwelijksverhouding, met hen zeer slecht gesteld was. Deze christenen, die als het over de eind-verwachting gaat, zeer cynisch en tegelijk zeer optimistisch gezind zijn- hen staat de profeet Maleachi te woord.

Moge door dit gesprek, dat zijn profetie met onze tijd voert, ook vandaag de Godvrezenden te voorschijn komen. "Ik heb U lief"- dat is ook vandaag de boodschap voor heel de christenheid. Dankzij de onveranderlijkheid van Gods verkiezende liefde zijn wij vandaag nog niet verteerd. Maar een valse gerustheid mag deze verkiezende liefde niet kweken. Want er wordt ook gezegd: Ik heb geen welgevallen aan U onder deze of gene omstandigheden, en: de Godvrezenden- zij zullen mij ten eigendom zijn op de dag, die Ik maken zal.

Amsterdam, juni 1981

H. de Jong.

Deze lezing werd eerder gehouden in de kring van l'Abri.